תורה אור

בטומאה חמורה שכן אינה עושה כיוצא בה תאמר בטומאה קלה שעושה כיוצא בה אמר ליה אביי כל דכן הוא ומה טומאה חמורה דקילא דאינה עושה כיוצא בה מטמאה שלא במחשבה טומאה קלה דחמירא דעושה כיוצא בה אינו דין שמטמאה שלא במחשבה אלא אמר רב ששת הכי קאמר לא אם אמרת בטומאה חמורה שכן אינה צריכה הכשר תאמר בטומאה קלה שצריכה הכשר ומי צריכה הכשר והתנן *שלשה דברים נאמרו בנבלת עוף טהור צריכה מחשבה ואינה מטמאה אלא בבית הבליעה ואינה צריכה הכשר נהי דהכשר שרץ לא בעיא הכשר מים בעיא מאי שנא הכשר שרץ דלא בעיא כדתנא דבי רבי ישמעאל הכשר מים נמי לא תבעי כדתנא דבי רבי ישמעאל *דתנא דבי רבי ישמעאל °על כל זרע זרוע אשר יזרע מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר אף כל שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר יצתה נבלת עוף טהור שסופה לטמא טומאה חמורה שאין צריך הכשר אלא אמר רבא ואיתימא רב פפא שם טומאה חמורה בעולם שם טומאה קלה בעולם אמר רבא ומודה רבי יוחנן לענין מעשר דמחשבת חיבור שמה מחשבה אמר רבא מנא אמינא לה *דתנן הסיאה והאזוב והקורנית שבחצר אם היו נשמרין חייבין היכי דמי אילימא דזרעינהו מתחלה לאדם צריכא למימר אלא לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה וקתני אם היו נשמרין חייבין אמר רב אשי הכא בחצר שעלו מאליהן עסקינן וסתמא לאדם קיימי והכי קאמר אם החצר משמרת פירותיה חייבין ואם לאו פטורין מתיב רב אשי *כל שחייבין במעשרות מטמאין טומאת אוכלין ואם איתא הא איכא הני דקחייבין במעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין אמר רבא הכי קאמר כל מין שחייב במעשר מטמא טומאת אוכלין ה"נ מסתברא מדקתני סיפא *כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ויש שחייב במתנות ואין חייב בראשית הגז ואם איתא האיכא טרפה דחייבת בראשית הגז ואינה חייבת במתנות אמר רבינא הא מני רבי שמעון היא *דתנן *ר"ש פוטר את הטרפה מראשית הגז אמר רב שמי בר אשי תא שמע *המפקיר את כרמו והשכים בבקר ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשר והא אנן תנן כל שחייב בפאה חייב במעשרות אלא לאו שמע מינה מין קתני שמע מינה *תנן התם מודים חכמים לר' עקיבא *בזורע שבת או חרדל בשנים ושלשה מקומות שנותן פאה מכל אחד ואחד

והא

ויקרא יא

טומאה חמורה אינה עושה כיוצא בה. מאחר שמטמאה נבלה את האדם אין אותו אדם חוזר ומטמא אדם שאין מטמא אדם אלא אב הטומאה אבל אוכל חוזר ומטמא אוכל מדרבנן: הכשר שרץ. שיכשירו שרץ להביאו לידי טומאה: שאין סופן לטמא טומאה חמורה. אין לך אוכל מטמא אדם: שם טומאה חמורה שם טומאה קלה. לא אם אמרת בטומאה חמורה דין הוא שמטמא בלא מחשבה שלא מצינו שום טומאה שתהא טומאה חמורה שתהא צריכה הכשר תאמר בטומאה קלה דאוכלין שאע"פ שזו אינה צריכה הכשר הרי כל אוכלין יש עליהם שום טומאה קלה וצריכין הכשר הלכך הכא נמי בעיא מחשבה: לענין מעשר. דהואיל ומלך עליהן לאדם הויא מחשבה ומחייבין במעשר: הסיאה. פוליו"ל: והקורנית. שדריא"ה: נשמרין. פי' אם היו נשמרין לאכילת אדם: אלא לאו דזרען לבהמה וקתני אם. חזר ושמרן לאדם חייבין: לאדם קיימי. וכיון דסתמייהו לאדם מאי אם היו נשמרין הכי קאמר אם החצר משמרת פירותיה דלא הוי הפקר חייבין: מתיב רב אשי. לרבא: ואם איתא. דלענין מעשר הויא מחשבה הא איכא עולשין שזרען לבהמה ומלך עליהם לאדם דחייבין במעשר ואינן מטמאין דהא לענין טומאה אמרת לאו מחשבה היא: ראשית הגז. הגוזז צאנו חייב ליתן בכל שנה מן הגז מעט לכהן ובשחיטת חולין (קלה.) מפרש שיעורא: במתנות. זרוע לחיים והקיבה: ויש שחייב במתנות. כגון בקר ואינו חייב בראשית הגז: ת"ש. דמין קתני במתני': ופטור מן המעשר. דהפקר פטור מן המעשר. ובפרט ובפאה נמי מחייב כדאמרינן בהגוזל בבבא קמא• משום תעזוב יתירא דכתיב במשנה תורה• לא תפאר אחריך ואמר מר (חולין דף קלא.) לא תטול תפארתו ממנו והיינו פאה ותניא בספרי• אחריך זו שכחה וכתיב• לגר ליתום ולאלמנה יהיה וכתיב בתריה כי תבצור כרמך לא תעולל אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה הרי פאה ושכחה ועוללות ל"ל למהדר ומכתב בפרשה קדושים• בכולהו לעני ולגר תעזוב אותם לרבות הפקר כי האי גוונא אבל הפקר גמור פטור מכולן כדתנן לעיל ושמר פרט להפקר (נ.): תנן התם כו'. האי דנקט לה הכא משום דאותיב עלה ממתני' ודר' יוחנן נמי עולשין שזרען כו' משום דאותיב עליה ממתני' נקט לה הכא: מודים חכמים לרבי עקיבא. אע"פ דפליגי במגמר שדהו ושייר קלחים לחים. מגמר סייר"ל בלע"ז שמלקט כאן את המבושלים כל צרכן ומניח את הלחים שלא בשלו וחוזר ומלקט במקום אחר דהוה ליה מגמר. וקאמר ר' עקיבא כשהוא חוזר ולוקט נותן פאה מכל אחד ואחד שהקציר שבינתים מפסיק וחכמים אומרים פאה אחת על הכל ומודים חכמים לרבי עקיבא בזורע שבת או חרדל כו'. להכי נקט הכי שאין דרכן לעשות מהן ערוגה אלא זורען לתבלין בעלמא בשנים ושלשה מקומות. שבת אניט"ש:

והא

שום טומאה חמורה בעולם כו'. תימה דיפרש הא דקתני דאינה יורדת לכך המחשבה גופה דלא מצינו טומאה חמורה שצריכה מחשבה בשום מקום דהא דאמרינן דנבלת בהמה ועוף טהור צריכין מחשבה היינו לטומאת אוכלין לצרף פחות מכזית ופחות מכביצה אוכלין אבל כזית מהם מטמא אדם וכלים בלא מחשבה כדפרישית אבל טומאה קלה צריכה מחשבה בעלמא ומיהו נבלה נמי במקום שהיא ראויה לגר בעינן שתהא ראויה לגר פלה* :

אלא דזרעינהו לבהמה. והא דנקט שבחצר לפי מאי דמסיק שעלו מאליהן אתי שפיר משום דבחצר אין דרך לזרוע אלא בגינה ועוד דבחצר סתמא לאדם לפי שרואה ויודע מתי ללוקטן עד שלא יתקשו ולפי מאי דס"ד השתא יש לפרש דנקט חצר לפי שדרך התנא למנקט חצר תנא בשאר דבר תני חצר דקתני התם תאנה (א) עומדת בחצר אוכל אחת אחת ופטור ואם צירף חייב גפן נטוע בחצר כקורנית שבחצר שהחצר קובעת בדבר שנגמרה מלאכתו אם צירף או בלא צירוף כהאי שאין רגילין לעשות מהן גורן והא דתנן פ"ח דשביעית [מ"א] כל שאינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה חשב עליו לאוכל אדם ולאוכל בהמה נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה כגון האזוב והקורנית לא קשה אהא דאמרינן בשמעתין דסתמיה לאדם דהיינו דוקא בחצר כדפרישית לעיל:

מין קתני ש"מ. וא"ת בריש הגוזל קמא (ב"ק צד.) קאמר אביי דלר' ישמעאל שינוי אין קונה דקאמרי רבנן לא הפריש פאה מן הקמה יפריש מן העמרים או מן הכרי ולא מן העיסה ולר"ש* אף מן העיסה ותני רבא בעלמא שינוי קונה והכא משום תעזוב יתירא ואביי תעזוב יתירא למפקיר כרמו אם כן לרבא מפקיר כרמו פטור מן הפאה לר"ש וא"כ היכי מוכח הכא דמין קתני דילמא מתני' דקתני כל שחייב בפאה חייב במעשר ר"ש היא וי"ל דלרבא נמי תעזוב יתירא למפקיר כרמו ותרתי ש"מ דהא אביי נמי דדריש ליה בהגוזל קמא (שם צד.) למפקיר כרמו לכ"ע דריש לה בפ"ק דתמורה (דף ו.) למילתא אחריתי דקאמר התם אביי כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני ליה מותיב רבא והרי פאה דאמר רחמנא לא תכלה ואמרינן דאם לא הפריש מן הקמה יפריש מן העומרין או מן הכרי לרבנן או אף מן העיסה לר"ש אלמא דלא מהני ומשני אביי התם משום תעזוב יתירא ורבא תעזוב יתירא למפקיר כרמו והשתא בין אביי ובין רבא דרשי תעזוב למפקיר כרמו ואביי דסבר דבעלמא אי עביד מהני דריש נמי מתעזוב דיפריש מן העומרים או מן הכרי או מעיסה לר"ש דלא תימא אי עביד מהני אבל אי בעלמא שינוי קונה לר"ש כמו בגזל אין סברא להעמיד המצוה שיפריש מן העיסה אלא דדוקא מעמרים או מהכרי ורבא סבר דהמצוה למפקיר כרמו ולר' שמעון שיפריש מן העיסה אע"ג דבעלמא שינוי קונה אבל להפריש מן העומרים או מן הכרי לא צריך קרא דבעלמא נמי כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני לרבא :

*) [צ"ל ולר' ישמעאל, וכן בכת"י. הגה"ש]

והא

נר מצוה

כה א מיי' פ"ג מהל' אבות הטומאות הל"ב:

כו ב ג ד מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הלכה ג:

כז ה ו ז מיי' פ"ב מהל' מעשרות הל"ב:

[illegible]

[עי' נ. בכורות כו. חולין קלא.]

כח ח מיי' פי' מהל' בכורים הל"ג:

כט ט טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' ו:

ל י מיי' פ"ב מהל' מתנות עניים הל' כו:

לא כ מיי' שם פ"ג הל"ב:

◆

תוספי הרא"ש

שם טומאה חמורה בעולם. דאינה צריכה הכשר בשום מקום תימה ליפלוג במחשבה נמי שלא מצינו טומאה חמורה שצריכה מחשבה בשום מקום אבל טומאה קלה צריכה מחשבה בעלמא ונבלת בהמה טמאה ונבלת עוף טהור כדאמרינן לעיל דצריכה מחשבה היינו לצרף פחות מכזית עם פחות מכביצה אוכלין כדפרש"י אבל בכזית מטמא אדם וכלים בלא מחשבה ומיהו נבלה בעינן שתהא ראויה לגר לגר פרא והיינו כעין מחשבה: אלא לאו דזרעינהו מתחלה לאדם ואם היו נשמרים דקתני היינו דהפקירא היו נשמרין לאדם: אלא לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה. ואם היו נשמרין דקתני היינו שמכאן ולהבא נשמרין לאדם ותימה אמאי קתני שבחצר דבשלמא לפי המסקנא ניחא דנקט שהן זרועין בחצר (א) שעלו מאליהן דאין דרך לזרוע אלא בגנה והם משום שזורעין בחצר הוה מחמירהו לאדם דנראות בשעתן ודנין קודם שיתקשו אבל בגינה אין מחמירהו לאדם. לפי שאינן ניכרין מתי יתקשו אבל השתא דס"ד שזרעם לאדם מה לי בחצר מה לי בגינה וי"ל משום דבתרי בבי דרישא תנא נמי בבי דחצר תאנה העומדת בחצר אוכל אחת אחת ופטור ואם צירף חייב גפן הנטוע בחצר כו'. ותנן הקורנית שבחצר כו'. וקמ"ל תני בבי דרישא דחצר (דרישא) קובעת הואיל וצריכה בדבר שנגמרה מלאכתו וסיאה ואזוב וקורנית אצירוף דלעיל קאי או נמי בלא צירוף נמי חייבין בחצר שאין תלין לצרף לעשות מהן גורן וחשיב כאילו נגמר מלאכתן והא דתנן פ"ח במס' שביעית כל שאינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה וחישב עליו לאוכל אדם ולאוכל בהמה נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה כגון האזוב והקורנית והסיאה לא ק' להך דשמעתין דאמרי' דסתמייהו לאדם קיימי

דהתם [illegible] בחצר כדפי'. ותי"ל דהמשנה לאסור ולהתיר קאי וה"ק אינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה גרידא אם חישב עליו לאוכל אדם לבד או לאוכל בהמה נותנין עליו חומרא של זה וחומרא של זה כלומר [illegible] מחשבתו אבל אוכל שמחשבו לאדם קאי אין יכול לשנותו לבהמה ע"י מחשבתו: אלא לאו ש"מ מין קתני ש"מ. תימה דאמרי' בריש הגוזל קמא דאביי סבר דלר' שמעון ב) שינוי אינו קונה מדקאמר לא הפריש מן הקמה יפריש מן העמרים ר' ישמעאל אומר אף מן העיסה ורבא אמר בעלמא שינוי קונה והכא משום דכתיב תעזוב יתירא. ולאביי תעזוב יתירא למפקיר כרמו. א"כ לרבא מפקיר כרמו פטור מפאה לר' ישמעאל כיון דדריש תעזוב יתירא לדרשא אחריתי [illegible] היכי מוכח הכא אליבא דרבא דמין קתני דילמא מתני' דקתני כל שחייב בפאה חייב במעשר ר' ישמעאל היא וי"ל דאף לרבא תעזוב יתירא אתא נמי למפקיר (עצמו) [כרמו] ותרתי ש"מ דהא אביי נמי [illegible] למפקיר כרמו מוקי לה נמי [illegible] מן העיסה בפ"ק דתמורה דלא תיקשה אי עביד מהני:

א) [illegible] ב) [צ"ל לר' ישמעאל]

לעזי רש"י

פוליו"ל. סוג של נענה.

שדריא"ה. צתרה (צמח).

סיי"ר. להכותים (לעבד שדה בשישת כתפים, כלומר ללקט בו פה ושם).

אניט"ש [אנייט]. שבת (צמח ריחני).

עוקצים פ"ג מ"ב [לעיל נ: וש"נ] ושם איתא שלשה עשר

עמודים קט. חולין קכט. כריתות כא.

מעשרות פ"ג מ"ט

[דף צד.]

[דברים כד]

[חולין דף קלא.]

[ספרי כי תצא]

[דברים שם]

[ויקרא יט]

[לקמן עמוד ב']

[צ"ל דתניא]

ב"ק צד. חולין קלה: תמורה ו. נדרים מד: [ב"ק כח.]

פאה פ"ג מ"ב [שבת סח:]

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אלא וכו' [illegible] עומדת בחצר אוכל אחת אחת ופטור וכו' [illegible] עליו חומרי אדם:

מוסף רש"י מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה. כגון אדם ובגדים (פסחים קה.) זרעים אין נעשין אב הטומאה עולמית, ואפילו נגעו במת שהוא אבי אבות, ואין נעשין אב לטמא אדם וכלים, דמהיכא נפקא לטמא במת מטמא אדם, מהאי קרא דכתיב (במדבר יט) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת כלומר טמא מטמא עד הערב, והי כתיב האי קרא בדבר שיש לו טהרה במקוה ובטבילה כתיב, דכתיב לעיל מיניה והזה הטהור על הטמא וגו' והכהוא טמא קאי והנפש הנוגעת, יצאו אוכלין ומשקין וכלי חרס הואיל ואין להם טהרה במקוה אין נעשין אב הטומאה (חולין קכח.). צריכין הכשר. דבר המכשירן לקבל טומאה, כגון נפילת מים ומגע שרץ (פסחים קה.). אף כל שאין סופן כו'. כגון שאר אוכלין (שם). כל שחייבין במעשרות מטמאין טומאת אוכלין. דאין חייב לך במעשר אלא אוכל (לעיל נ.). והשכים בבקר ובצרו. והוה ליה ליתו עצמו (נדרים מד:) קודם שיבואו עניים לבצרו שיזכו בהפקר אם היו קודמין (לקמן נד.). חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה. כמו מפקר כרם (נדרים שם) דאע"ג דהפקר פטור מכולם, דכתיב אלקש שדך וכרמך, מהכי תעזוב יתירא למעוטי כי האי גוונא דלא הוי הפקר לפטור, ואע"ג שפטור מן המעשר, וכולי האי כתיב תעזוב יתירא כו' (ב"ק צד. וכעי"ז שם כח. חולין קלד: ותמורה ו.). ופטור מן המעשר. דלא כתיב ביה תעזוב יתירא (ב"ק כח.).